

Nyelvváltozatok és nyelvi attitűdök

előadó: Farkas Edit

2023. őszi szemeszter

Tematika:

1. Bevezetés: a félév menetének, követelményeinek megbeszélése. Nyelv, társadalom, kultúra
2. Nyelvek és nyelvváltozatok. Nyelvcsaládok. Lingua franca; pidgin és kreol nyelvek.
3. Nyelvi határok és kontinuumok. Diglosszia, bilingvizmus.
4. Nyelvjárások. A magyar nyelv területi változatai.
5. Határon túli magyar nyelvváltozatok. Kontaktus hatások (areális nyelvészet).
6. Társadalmi rétegek szerinti változatok. A standard nyelv s a szleng.
7. A kódválasztás kérdései. Nyelvi attitűdök. Nők és férfiak nyelve
8. Az anyanyelv-elsajátítás és a nyelvvesztés folyamata. Életkorok szerinti nyelvváltozatok. A dajkanyelv.
9. Nyelvtervezés, nyelvpolitika. Nyelv és hatalom; az esélyegyenlőség kérdései.
10. Nyelvhasználat és nyelvhelyesség. Preskriptív kontra deskriptív nyelvészet. Nyelvi ideológiák
11. Az EU nyelvi ajánlásai, nyelvi jogok. A média hatása a nyelvre. A globalizáció hatásai

Teljesítés módja: szóbeli vagy írásbeli vizsga. Az írásbeli teszt-jellegű, átfogó; a szóbelin egy témakörrel kell kimerítően beszélni. A vizsgatételek címei azonosak a tematika egységeivel.

Kötelező olvasmányok:

- ▶ Sándor Klára 2016. *Nyelv és társadalom. Budapest, Krónika Nova.*
- ▶ Cseresnyési László 2004. *Nyelvek és stratégiák, avagy a nyelv antropológiája. Bp., Tinta.*
- ▶ Kiss Jenő (szerk.) 2001, 2003. *Magyar dialektológia. Osiris. Budapest.*
- ▶ Kiss Jenő 1995. *Társadalom és nyelvhasználat. Nemzeti Tankönyvkiadó. Budapest.*

Kiegészítő olvasmányok:

- ▶ Babarczy Anna – Szamarasz Vera Zoé 2014. A nyelvi relativizmus. In: Pléh Csaba (szerk.): *Pszicholingvisztika 1–2. Bp., Akadémiai, 859–876. (2. kötet.)*
- ▶ Balázs János: Az areális nyelvészeti kutatások története, módszerei és főbb eredményei, In: Balázs János (szerk.): *Areális nyelvészeti tanulmányok, Tankönyvkiadó, Budapest, 1983.*
- ▶ Banczerowski Janusz 2006. A világ nyelvi, tudományos és kultúrképe mint a második valóság komponensei. *Magyar Nyelvőr* 130/2: 187–97. <http://nyelvor.c3.hu/period/1302/130204.pdf>

- ▶ Crystal, D. A nyelv enciklopédiája. Osiris, 1998. (vonatkozó részek, pl. : 449-453)
- ▶ Gal, Susan 2001. Beszéd és hallgatás között. A nyelv és társadalmi nem kutatásának kérdései. *Replika* 45–46: 163–189. http://www.tarsadalomkutatas.hu/kkk.php?TPUBL-A-607/replika/45_46/TPUBL-A-607.pdf
- ▶ Kiss Jenő 1995. Társadalom és nyelvhasználat. Nemzeti Tankönyvkiadó. Budapest. <https://adoc.pub/a-magyar-nyelv-arealis-europaisaga.html>
- ▶ Kis Tamás: Alapismeretek a szlengről. <http://mnytud.arts.unideb.hu/szleng/szleng.php>
- ▶ KONTRA MIKLÓS (1995): *Hol beszélnek legszebben és legcsúnyábban magyarul?. Magyar Nyelv*, 93 (1997): 224-232.
- ▶ Labov, William 1988. A nyelvi változás és változatok. *Szociológiai Figyelő* 1988/4: 22–48.
- ▶ Nemesi Attila László 2015. A nyelv a nyilvánosságban: versengő és társdiskurzusok. *Replika* 95: 97–111. <http://docplayer.hu/37534724-Nemesi-attila-laszlo-a-nyelv-a-nyilvanossagban-versengo-es-tarsdiskurzusok.html>
- ▶ Pinker, S.: A nyelvi ösztön. Typotex, 1999.
- ▶ Puszta János: Areális nyelvészet, In: Balázs Géza (szerk.): *Nyelvészetről mindenkinek*, Inter Nonprofit Kft, Budapest, 2011.
- ▶ Réger Z: *Utak a nyelvhez*. Budapest, 2002
- ▶ Reményi Andrea Ágnes 2001. Nyelv és társadalmi nem. *Replika* 45–46: 153–161. http://www.tarsadalomkutatas.hu/kkk.php?TPUBL-A-606/replika/45_46/TPUBL-A-606.pdf
- ▶ Sándor Klára 2000. Szociolingvisztikai alapismeretek. In: Uő (szerk.): *Nyelv és hatalom, nyelvi jogok és oktatás. „Apáczai Csere János” Pedagógusok Háza Kiadója*. Csíkszereda. 9–58.
- ▶ Szépe György: *Nyelvpolitika: múlt és jövő /Iskolakultúra-könyvek/* 2001.
- ▶ *Szociolingvisztikai szöveggyűjtemény (ELTE) Tinta, 2002: Labov, Sapir, Ferguson: diglossziáról + 2-3 magyar cikk; Bernstein; végén: A nyelvi jogok egyetemes nyilatkozata 1996.*
- ▶ Tannen, Deborah 2001. *Miért értjük félre egymást? Bp., Tinta.*
- ▶ Trudgill, Peter: *Bevezetés a nyelv és társadalom tanulmányozásába*. Szeged, 1997.
- ▶ Varga Márta, H: A kreol nyelvek kialakulása és az anyanyelv-sajátítás, nyelvkeletkezés kérdése <http://www.c3.hu/~nyelvor/period/1252/125211.htm>
- ▶ Wardhaugh, Ronald 1995 (2002) *Szociolingvisztika. (1986) Bp., Osiris-Századvég.*